

Tomáš Novák
Hana Lásková

PEKLO V DUŠI

DEPRESE A MÁNIE

 GRADA®

Motto:

„Vše, co vůbec můžeme popsat, mohlo by být i jinak.
Není žádný řád věcí a priorit.“

(L. Wittgenstein)

„Pochybuji, že něco je skutečně náhodné. Všechno, co se přihodí, je v podstatě podobné člověku, kterému se to přihodí, událost se jaksi nevysvětlitelně přizpůsobuje, mění se její jakost, aby se hodila pro povahu každého, s kým souvisí.“

(A. Huxley)

Tato kniha by nevznikla bez pomoci Ing. Slavoje Čegana.

Tomáš Novák
Hana Lásková

PEKLO V DUŠI

DEPRESE A MÁNIE

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

PhDr. Tomáš Novák
Bc. Hana Lásková, BA, MSc.

PEKLO V DUŠI

Deprese a mánie

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 6343. publikaci

Odpovědný redaktor Zdeněk Kubín
Sazba a zlom Antonín Plicka
Návrh a zpracování obálky Antonín Plicka
Počet stran 144
Vydání 1., 2016

Vytiskla Tiskárna v Ráji, s.r.o., Pardubice

© Grada Publishing, a.s., 2016

ISBN 978-80-271-9397-4 (ePub)
ISBN 978-80-271-9396-7 (pdf)
ISBN 978-80-247-5851-0 (print)

Obsah

Úvodem	11
Aperitiv k diskusi: Kdo za to může? Je určitě po tobě.	12
Zmapování terénu aneb Mnohé jsou „papíry na hlavu“	16
Psychopat, osobnost s poruchami osobnosti a chování, podivín aneb Je vůbec normální být normální?	16
<i>Ne-normální (je když...)</i>	16
Odstup a izolace, to je moje saturace – schizoidní porucha osobnosti	19
Všichni jsou proti mně, ale já se nedám – paranoidní (vztahovačná) porucha osobnosti	20
„Sem“ semtex – emočně nestabilní porucha osobnosti	21
„Hraničáři“, splitting, černá a bílá – hraniční porucha osobnosti	23
Parodie na boha i poměrně reálný ďábel – histriónská porucha osobnosti	24
Nutkavé jednání a úzkost, nutkavá úzkost: úzkostná (vyhýbavá) porucha osobnosti	26
Sám nic nezvládnou: vyhýbavě úzkostná porucha	27
Sourozenec úzkostně vyhýbavé poruchy – anankastická porucha osobnosti	28
Postavy k podpírání, „závisláci, to jsou ptáci“... bez křídel – závislá porucha osobnosti	29
Pověz mi zrcadlo, kdo je nejkrásnější... i když to dobře vím – narcistická porucha osobnosti aneb „Můj příkaz je vaším přáním!“	30
Něžné kvítky na úhoru života – „citlivky“	31
<i>Prosím, nekopat!</i>	33
Mašiblové: Ještě jednou o těch, jež by sice mohli mít papíry na hlavu, leč (obvykle) se neléčí v ústavu... ..	34
Neuróza	37

„Já jsem přece dával pozor!“	48
<i>Co bude dál</i>	48
<i>Umělý potrat chceme vytěsnit</i>	49
<i>Pánové a „mýtus“ postinterrupčního syndromu</i>	50
<i>Toreadore smělý, pozor si dej</i>	51
<i>Strach lze ovládnout, fobii ne</i>	51
<i>Strach ze závazků</i>	52
<i>Fobie ze svatby: gamofobie</i>	52
Strach	55
Úzkost	56
Fobie	58
Co bylo jednou naučeno, dá se i odnaučit	59
Tréma	61
Kořeny trémy	61
Trémistův začarovaný kruh	62
Panická porucha	64
Kdy může být úzkost předstupněm paniky?	65
Prevence a první pomoc při panice	65
Podžebří za tuhle nemoc nemůže	66
Opravdový hypochondr	66
Má „papíry na hlavu“ – bludy, halucinace a...	68
To bylo v afektu, to prý neplatí	73
Co je co?	76
I. Afektivní poruchy nálady	76
II. Hypománie a mánie	77

II.1 Hypománie	77
II.2 Mánie	78
<i>Není mánie jako mánie</i>	78
III. Deprese	80
<i>Fáze není fráze, ale realita</i>	81
<i>Retro: Jak jsem maturoval v čase totality z ruštiny</i>	81
IV. Bipolární afektivní porucha	82
V. Trvalé poruchy nálad	82
<i>Skřivánci kontra sovy v depresivních souvislostech</i>	82
VI. Dystymie	83

Nemusíte být depresivní, jen se cítíte mizerně.

Co když to je únavový syndrom?	85
---	-----------

Některé typické rozlady .....

Syndrom mrzutého muže	86
Krise středního věku	87
<i>Vize krize</i>	88
Mužský přechod: mýtus, nebo realita?	89
Trauma zavírajících se dveří	90

Bipolární afektivní porucha .....

Od bájí z dávno minulých antických časů k minulosti dávne a tuzemské	91
---	----

Manický syndrom v rámci bipolární poruchy .....

Mánie a „toxické“ prostředí	95
Deprese a mánie se nemusejí jen střídat	96

Hypománie .....

Z bažin ke hvězdám a zpátky... stále dokola	99
---	----

Depresivní syndrom v rámci bipolární poruchy .....

<i>Raketa nemusí být vždy „neřízená střela“</i>	101
---	-----

Deprese	102
Truchlení přejde, deprese zůstává	102
Život s depresí je jako jízda autem, jízda se zataženou ruční brzdou	103
První útok na led, chceme vidět balet... ..	103
Sloni mají jasno	105
 Co se může stát?	 106
 Deprese – mánie a paragrafy	 109
 A co děti?	 111
Dítě z hadích ocásků (ADHD) kontra dítě-maniak... ..	112
<i>Jsem maniak a nemohu – ani v mládí – jinak?</i>	112
<i>„Prašť jako uhod“ – příznaky shodné v manické fázi</i> <i>i v rámci ADHD</i>	113
Slabé stránky dospělých „nepozorných“	113
 To nejsou paradoxy, ale souvislosti	 115
Typické vlastnosti nutkavých kupců	115
<i>Co s tím?</i>	116
 První a preventivní pomoc v rámci (předcházení) bipolární poruchy	 117
Bylinky nikdy neškodí?	119
Urob si sám?	120
<i>Neprokrastinuj léčbu</i>	121
<i>To jsou paradoxy</i>	121
<i>Věřte mi, nebyli jste ani Hitler, ani Čachtická paní</i>	121
<i>Místo žíněné košile něco příjemného</i>	122
<i>První pomoc proti úzkosti</i>	122
<i>Sledujte se zájmem i své negativní myšlení. Myslíte negativně?</i> <i>No a co!</i>	122
<i>Jak se krájí salám?</i>	124
<i>Stop technika</i>	124

<i>Rychlé uvolnění</i>	125
<i>Paradoxní intence: vysmějte se strachu</i>	127
<i>Vnitřní senzitivace</i>	127
<i>Vnitřní posilování</i>	127
<i>Vnitřní modelování</i>	128
<i>Autosugesce – důležité formulky</i>	128
<i>Kladné přeznačkování a „chválení sebe sama“</i>	129
<i>Pozitivní pocitovník</i>	129
Špetka psychoterapie aneb Pozor na „rady od Ježibaby“	130
<i>Jak se chová asertivní člověk?</i>	131
Nebudu brát léky, nechci být narkoman	132
Všechno, víte... občas neškodí si připomenout	133
<i>V čem může pomoci psycholog?</i>	133
Pohled do zrcadla	137
Test: Co když je to deprese (podle Becka)	137
Místo závěru	143
Přečtěte si	144

Úvodem

Kometa letící vesmírem – červená, modrá a černá – na fotografii působila velmi přesvědčivě. Obrázek jsem zahlédl pod sklem psacího stolu v pracovně psychologa, u něhož jsem před půl stoletím skládal zkoušku z psychodiagnostiky. Pod obrázkem bylo psáno: „Work, Finish, Publish“ Faraday. Vidím to všechno jako dnes. A dodnes se mi vybavuje pocit, že tak nějak by to zřejmě mělo být. Zkoušející, jak se lze přesvědčit na mých www stránkách, je jedním z mých životních vzorů. Při jeho schopnosti zvládnout a ke kýženému cíli dotáhnout mnohé je mimo jiné reprezentantem toho nejlepšího, co si lze představit pod slovem hypománie. Ohromná činorodost, cílevědomost, schopnost podat výkon. Snad i workoholismus, ale bez drogové závislosti na práci. Výkon vyplývající prostě z toho, že práce baví, a nejen proto je i úspěšná. Jen na okraj, onen muž narozený roku 1932 si dodnes důchodu takříkajíc neužívá, pracuje ve svém oboru jako za mlada.

Cesta ke hvězdám, jež vede mezi Scylou a Charibdou, ovšem není každému zřejmá. Dokážeme-li na ní udržet směr, míru a nezabloudíme-li, lze s lehkou hypománií kráčet málem ke hvězdám... nebo alespoň k vynikajícím cílům. Mimochodem inspirace k vydání této publikace pochází od S. Č. Jde o podnikatele, jenž svoji přiměřeně zvládanou hypománii dokáže využít k pracovním aktivitám se zcela výrazným sociálním podtextem. S rolí múzy se pan inženýr nespokojil, k vydání pomohl i materiálně. Rukopis předtím přečetl – málem na počkání, jak jinak – a navrhl v něm různé úpravy. Do jisté míry je tudíž spoluautorem. Na neviditelné ruce (nejen jeho) „kultivované hypománie“ si cením jasnou volbu cíle, schopnost pro jeho dosažení udělat, co je třeba, a bez sebemenší prokrastinace vše dotáhnout do cíle. Obdobně rozumím i výše citovanému výroku Faradaye. Popis hypománie, „báječného sluhy, leč potenciálně i zlého pána“ lidské psychiky v podobě posléze vyhrocené mánie, je inspirací i těžištěm předložené knihy. Svým způsobem jde o malou splátku dluhu. O její rodné sestře depresi bývá hovořeno i psáno mnohem častěji. Píši i o jiných, velmi odlišných, byť žel častějších cestách, po nichž se náš mozek ubírá. Čtenář těchto stránek by neměl mít na očích klapky

znemožňující širší rozhled. Naopak. Měl by se orientovat i v rozličných souvislostech. Možný svéráz lidské psychiky je zde naznačen od podivínství až k bludům a halucinacím. Oblíbenou zábavou všelikých mašiblů (viz vysvětlení pojmu v textu) je ping-pong s psychiatrickými diagnózami. Za neurotika, psychopata, psychotika vás označí coby dup. Knížka v žádném případě nechce podněcovat aspirace tohoto typu. Nicméně v závěrečné kapitole – Pohled do zrcadla – najdete mimo jiné i dotazníky a posuzovací škály, jejichž výsledky stojí za zamyšlení. Poskytují více informací než obvykle a dostupné, pro psychologické hry laiků určené testy. Ch. Gay v příručce *Bipolární porucha* vydané poprvé ve Francii roku 2008 uvádí, že správná diagnóza této choroby bývá stanovena v průměru po osmi letech „chození po doktorech“. Nedovedu odhadnout, jak podobný průměr vypadá u nás, ale předpokládám, že jde přece jen o kratší dobu. To ovšem nic nemění na tom, že „včera může být pozdě“.

Aperitiv k diskusi: Kdo za to může? Je určitě po tobě.

Dědičnost, prostředí, výchova – podstatné vlivy, jež formují osobnost, lze znázornit jako trojúhelník. Základnou je dědičnost. Významná genetička mi kdysi v soukromém rozhovoru řekla: „Všichni máme v genech takový nepořádek, že si to ani nedovedeme představit!“ Není podstatné, že místo slova nepořádek použila slovo hovorové a zvučnější. Podstatné je, že dítě nemusí být po tatínkovi a mamince, ale po prapratetě či prapraprastrýci. Tím může být namátkou Jean John, Francois Giacomo, Ivan, Hans, Nicolae, Lefteridis, Sigismund... kdož ví, kdo a koho války, práce, turistika nebo docela obyčejná náhoda dovedly k seznámení s dámou, u níž platí, že jen matka je jistá.

Prostředí a výchova, kdysi považované za mocné čarodějky, mají svůj význam. Leč čím více se genetická výbava odlišuje od normy, tím více se prosadí i na jejich úkor. Navíc i navenek báječné rodiny, vzorně pečující o děti, mohou diskrétně skrývat větší či menší peklo.

Dítě bez lásky citově strádá, to je všeobecně známo. Méně je znám jev zvaný attachment. Jako první jej popsal lékař John Bowlby. Překládá se opisem – attachment znamená „vztahová vazba“. Konkrétně ta, která existuje mezi malým dítětem a rodičovskými trvale o ně pečujícími osobami. Čeština nemá termín, v němž by byl spojen obsah slov „vztah“ a „vklad“. V attachmentu je obsaženo obojí. K vlastnímu dítěti máme hluboký vztah a citově (i jinak) do něj investujeme. Dítě má k „rodičovsky trvale pečujícím osobám“ též hluboký vztah. Uchovává, zúročí a dále předává jejich vklad. Ještě přesněji by bylo možno mluvit o specifické části vloženého vkladu. Nejde totiž o předávání genetické informace.

Vklad doprovázející vztah směřuje k předpokladům psychické pohody a všestranného uspokojení potřeb narozeného dítěte. Jde o empatii, vřelost, podporu, vlídnou kontrolu i ochranu, jakož i ochotu dospělých na dítě mluvit, začít mazlivou „řečí chův“ a posléze s ním konverzovat přiměřeně vývoji jeho schopností.

Tomu odpovídá rodičovský postoj „já jsem v pořádku, ty jsi v pořádku a svět je také v pořádku“. Na tomto základě se optimálně rozvíjí sociální chování, sebeúcta i psychická stabilita potomka: „Zázitek citově vřelého, trvalého, blízkého vztahu s matkou či s jinou trvale pečující osobou, jež je pro oba příjemný, je podmínkou duševního zdraví,“ konstatuje zpráva Světové zdravotnické organizace.

„Nemazlete se s dětmi, maminky, život se s nimi také mazlit nebude...!“ se docela vážně zdůrazňovalo ve třicátých letech minulého století a ještě mnoho let po tom. Správné je nepochovat plačícího potomka, kojít a posléze i jinak krmit, má-li dítě hlad, ale pokud právě nastala předem určená hodina krmení. Vzít dítě do své postele je buď perverze, nebo častěji lehkomyšlné ohrožení jeho života. Zalehnete ho! Nosit dítě v šátku – riskantní záležitost hodná snad tak divochů v temné Africe.

Čas oponou trhnul a nastala doba dalších hrůz – výchovu svěřte odborníkům, dítě patří co nejdříve do jeslí, možná i do týdenních... a v tomto duchu dál až k „dětům s klíčem na krku“ poflakujícím se po sídlištích.

A zase je vše jinak. Ono se to v rámci tzv. příbuzenské pavlače snadno řekne: „Když matka dítě dlouhodobě nekojí, nemiluje je. Styďte se! Řádná máma je s dítětem minimálně deset let doma. Milá paní, vy to takto nevidíte? Následky poznáte sama. Zpronevěřujete se nejkrásnějšímu poslání

ženy. Dáváte přednost pochybnému kariérismu před dětským úsměvem. Pro normální ženu je mateřská dovolená nejšťastnějším obdobím života a po zaměstnání mimo rodinu se jí nezasteskne...“

Kupodivu namátkou v USA, Anglii, Belgii, Švýcarsku, Francii nebo v Dánsku, jakož i v desítkách jiných zemí je rodičovská dovolená podstatně kratší než v České republice. Nezdá se však, že by synonymem pro občany těchto zemí byla slova „citová deprivace“ a „morální deprivace“.

Správné rodičovské instinkty odolávaly i absurdním radám z příruček. V souhrnu jde onu dobrou intuici nazvat „přirozené rodičovství“: Rodičovská láska, citlivost k uspokojování potřeb dítěte, jež je vnímáno jako osobnost. Individuální přístup ke všem členům rodiny. Ne: „Jsi jednou máma, tak seď doma a starej se!“

Takzvaný nový otec, dle Bowlbyho „sekundární pečovateli“, realizuje doporučení Zdeňka Matějčka: „To nejlepší, co může muž pro své právě narozené dítě udělat, je učinit jeho matku šťastnou.“

Mary Salter Ainsworth vytvořila typologii – typy attachmentu:

- **Bezpečný attachment** – matka je zde bezpečnou oporou a zázemím pro „výzkumné“ a někdy málem „dobyvatelské“ výboje potomka do okolí.
- **Attachment úzkostně vyhýbavý** vzniká, pokud je pečující osoba nespolehlivá. Dále pak není ztotožněna s pečovatelskou, ochrannou rolí. Náladové matky, mnohdy nevypočitatelného chování mohou podnítit vznik následující třetí varianty.
- **Úzkostně ambivalentní attachment** – dítě chce být u matky, ta ale neprojevuje žádnou radost z jeho přítomnosti.

Takzvaná separační úzkost nastává při dočasném oddělení od trvale – primárně – pečující osoby. Objevuje se v době mezi sedmým měsícem či později, někdy až po roce. Kojenec žije přítomností. Náhlé přerušení kontaktu s pečující osobou je jím vnímáno jako bezbřehé přerušeno citového vztahu. Dítě na trauma reaguje nejprve protestem, zejména pláčem. Následuje stav zoufalství. Je-li po ruce již známá sekundární vztahová osoba (otec, babička), může být „náhradníkem“ a potomka zklidnit.

V případech dlouhodobé a sekundární vztahovou osobou nezvládnuté úzkosti pláč a zoufalství časem končí. Laicky řečeno: „Však se nakonec

ubřečí a zmlkne.“ Důsledkem, zvláště pokud jde o opakovanou situaci, je vývojová regrese, tj. návrat na nižší vývojovou úroveň. Stav, kdy laicky řečeno dítě zapomene to, co již umělo, může trvat týdny až měsíce. Teprve posléze dochází k relativnímu „smíření“, ke stabilizaci. Někdy dojde k přijetí jiných osob. Jindy dítě mimo jiné více spoléhá na samo sebe.

Jde o určitou kontinuitu chování od raného dětství až po mezilidské vztahy a psychické zdraví v dospělosti. Je-li forma attachmentu pro dítě bezpečná a přehledná, lze v dospělosti očekávat podobné emoční jednání. U prožitků záporných nebo ambivalentních (kladných i záporných společně) je pravděpodobné přetrvávání podobného, problematického vztahu, tj. dítě bude svými životními strategiemi působit v rozličných ohledech někdy docela kladně, ale i negativně nebo alespoň ambivalentně. Nic se nemá přehánět, ani ochrana dětí před separačním procesem. Důležitá je míra a „dobrý konec“ ve smyslu kontinuity a stability matky a s jasnou převahou kladných zážitků s ní. Zkušenosti dítěte s pečující osobou nejsou zanedbatelné. Mívají určující význam na celkové ladění osobnosti.

Rané dětství nejenže formuje lidské já, ale poskytuje mu i určité později neuvědoměle používané, ba přímo vnucující se modely a scénáře jednání. Dobrý vztah mezi rodičem a dítětem usnadňuje vhodné zařazení do společnosti. Zvyšuje jeho odolnost vůči onemocněním a zlepšuje kondici.

Zmapování terénu aneb Mnohé jsou „papíry na hlavu“

Psychopat, osobnost s poruchami osobnosti a chování, podivín aneb Je vůbec normální být normální?

Dříve by se řeklo psychopat, dnes člověk s poruchou osobnosti. **Kdo už je mimo normu?**

Osobnost má jedinečné a relativně stabilní vzorce chování, vnímání, myšlení a chování specifické pro každého člověka. Mezi normálními a abnormálními vzorci však není jednoznačná hranice.

Lidé s abnormálními vzorci užívají nevýhodné, neadaptativní, neúčinné způsoby vnímání, cítění, myšlení, chování. Vytvářejí se u nich bludné kruhy, rigidní, absolutistické vzorce. V období stresu nebo zátěže se zvyšuje zranitelnost jedince.

Poruchy osobnosti jsou povahové odchylky. Často jde o jakousi osobní nevyváženost. Některé složky „já“ jsou příliš zdůrazněny a jiné potlačeny. To má vliv na prožívání i uvažování. Mimo jiné je komplikováno vytváření sociálních vztahů a vazeb. Nejde o drobnost ani o záležitost přechodnou, jde o trvalý, těžko ovlivnitelný vzorec osobnostních rysů, které se odlišují od běžného prožívání většiny ostatních.

Ne-normální (je když...)

Mezinárodní klasifikace nemocí považuje poruchy osobnosti za: „hluboce zakořeněné a trvalé vzorce chování, ukazující neměnnou odpověď na širokou škálu osobních a sociálních situací. Reprezentují extrémní nebo významné odchylky od způsobů, kterými průměrný člověk v dané kultuře vnímá, myslí, cítí a zvláště má vztahy k druhým. Takové vzorce chování

mají tendenci být stabilní a zahrnovat různé oblasti chování a psychologického fungování. Jsou často, i když ne vždycky, sdruženy s různým stupněm subjektivní tísně a narušení sociálního výkonu.“

Dále je psáno: Je průkazné, že charakteristická a trvalá vnitřní struktura a projevy chování jedince jsou jako celek zřetelně odchylné od očekávaného přijatelného průměru chování dané společnosti (nebo od „normy“). Tato odchylka se musí projevovat ve více než jedné z následujících oblastí:

- poznávání, tj. způsoby vnímání a interpretace věcí, lidí a událostí;
- formování přístupů k sobě a ostatním a představ o sobě a ostatních;
- emotivita, rozsah, intenzita a přiměřenost emočního vznětu a odpovědi;
- ovládání svých impulzů a uspokojování potřeb, tento jedinec se projevuje svou adaptivní rigiditou – není v jeho silách změnit své fungování a chování v podmínkách, ve kterých se to nehodí;
- způsob chování k ostatním a zvládání interpersonálních situací, vzorce chování takového člověka vytvářejí bludné kruhy, podporují a zhoršují potíže, do kterých se takový jedinec dostává.

Odchylka se musí projevovat jako výrazně nepřizpůsobivé, maladaptivní nebo jiným způsobem dysfunkční chování v rámci širšího okruhu osobních a sociálních situací, tj. není omezena pouze na specifický „spouštěcí“ moment nebo specifickou situaci. Je příčinou osobních obtíží nebo má nepříznivý dopad na sociální prostředí či nastávají oba zmíněné důsledky. Je stálá nebo dlouhotrvající, začala ve věku pozdního dětství nebo adolescence. Jako možná příčina odchylky musí být vyloučeno organické onemocnění, úraz nebo dysfunkce mozku.

Termín poruchy osobnosti nahrazuje dříve užívaný, v běžné řeči hanlivě vyznívající termín psychopatie. Nejstarším českým odborným označením je dodnes libozvučný termín „podivíni a lidé nápadní“. Autorem je prof. A. Heveroch – jeden z „otců-zakladatelů“ oboru.

Výskyt výše popsaného osobnostního svérázu bývá uváděn zhruba u 10 % populace. Platí ovšem „jak kde“. Jsou místa, kde je podivín každý druhý, namátkou ve vězení, v psychiatrických léčebnách, zvláště těch zaměřených na léčbu drogově závislých. Těž úspěšné členství v různých sektách a mafích je jejich doménou.

Poruchy osobnosti jsou sice trvale nevyléčitelné, což ale neznamená, že by jejich projevy nemohly kolísat. V určitých obdobích, leckdy pod vlivem hormonálních vznětů, se takový člověk nemusí projevovat záporným způsobem. Někdy dokonce naopak. Dokáže zaujmout buď tím, jak „hovoří jako kniha“, nebo neotřelými, nekonvenčními nápady. Všeho ale do času. Brzy je vše jinak a podstatně hůře. Partnerství s podobně svéráznými osobnostmi zákonitě vede ke ztrátě sebevědomí, sebeúcty, k výrazným někdy až „nelidským“ omezením. O materiálních ztrátách ani nemluvíme. Ty jsou samozřejmé. I když... když dva dělají totéž, nemusí to být totéž.

Pro mnohé poruchy osobnosti a chování je charakteristický deficit v oblasti emocí a sociální inteligence. Co do výše abstraktního intelektu může jít o báječné lidi, leč žít se s nimi nedá. Někteří autoři soudí, že viníkem je tzv. bojový gen (MAOA-L). Ten zvyšuje agresivitu, podporuje riskantní chování i impulzivitu v rozhodování. Mohlo by se zdát, že jejich nákupní strategie je takříkajíc „hrr na věc, risk je zisk“. Skutečnost je však složitější. V kombinaci s chladným a nezřídka velmi vysokým intelektem, se strategickým uvažováním, s nedostatkem morálních zábran a se schopností manipulace prý bojový gen vede k ekonomicky brilantnímu uvažování. A následně i jednání.

Riziko? Ano určitě, ale jen tam, kde se může vskutku vyplatit. Žádné troškaření. Jeden z českých psychologů to charakterizoval: „Nikdy nebudou bojovat o štamprli bramborové polévky.“ V tvrdém světě byznysu nebývá místo pro jemnou empatii. Problém je ovšem v tom, že podobným, sebevíce úspěšným dravcům nelze důvěřovat. Kupříkladu místo vašich peněz vám totiž mohou zůstat jen oči pro pláč.